

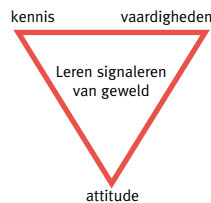
HUISELIJK GEWELD • SEKSUEEL GEWELD • EERGERELATEERD GEWELD • VROUWENBESNIJDENIS • KINDERMISHANDELING • GEWELD TEGEN HOMO'S

Structurele aandacht voor geweldsproblematiek: Leren signaleren

Volle bak tijdens de invitatieconferentie 'Leren signaleren' van 8 oktober 2008. Meer dan honderd professionals dachten mee over de vraag hoe geweldssignalering structureel kan worden verankerd in het onderwijs. Zowel het WO, het HBO als het MBO waren goed vertegenwoordigd.

Kwestie van hoofd, hart en handen

"Er zitten drie aspecten aan het leren signaleren van geweld", opent dagvoorzitter Gert Jan Slump de conferentie. "Professionals hebben kennis, vaardigheden en de juiste attitude nodig. Ik wil een appèl doen op de attitude en u oproepen om scherp te letten op de verbinding tussen die drie. Leren signaleren is namelijk een kwestie van hoofd, hart en handen."

Hoe verankeren we aandacht voor geweld in opleidingen?

Verplichte werkveldstages voor docenten, meer aandacht voor casuïstiek uit de praktijk en simpelweg meer tijd reserveren voor het borgen van kennis over huiselijk en andere vormen geweld. Dat zijn de aanbevelingen van Sietske Dijkstra, lector vrouwenopvang en huiselijk geweld aan de Avans Hogeschool. In een glashelder betoog legde ze de conferentiedeelnemers alle actiepunten voor.

Nog geen twee weken terug gaf Sietske Dijkstra een gastcollege aan vierdejaarsstudenten over kinderen die getuige zijn van geweld. Dijkstra: "Een aantal studenten was na afloop verbijsterd. Ze wisten nauwelijks iets van huiselijk geweld en het effect daarvan op kinderen." Dijkstra weet wel hoe het komt. "Huiselijk geweld is in beroepsopleidingen nog te vaak een keuzevak."

Waarmee ze meteen op haar eerste advies komt. "Laten we er met elkaar voor zorgen dat we huiselijk geweld 'inschrijven' en een vaste plaats geven in het basiscurriculum."

Strijd om kwaliteit

Dijkstra vindt het een gezamenlijke verantwoordelijkheid om professionals goed toe te rusten. "Daarvoor is een goede structuur nodig. De tijd van pilots en projecten is voorbij, we moeten nu gaan verankeren, toepassen en borgen." Ze merkt dat vakbekwaamheid en scholing weinig aandacht krijgen in het onderwijs. "Het leren analyseren, een diagnose stellen en reflecteren staan onder druk. Daardoor hebben professionals het gevoel dat ze veel moeten maar weinig tijd hebben." Ze tipt de aanwezigen om gebruik te maken van enthousiaste studenten. "Veel studenten hebben een enorme drive voor dit thema. Gebruik die energie om vooruit te komen."

Zes aanbevelingen

1. Schrijf huiselijk geweld in het basiscurriculum in. Doe dit gezamenlijk als koepelorganisaties, beroepsopleidingen, overheid, landelijke partners en docenten.
2. Organiseer verplichte korte werkveldstages voor docenten.
3. Besteed meer aandacht aan verdieping van vakinhoud en specifieke cursussen. Reserveer hier tijd voor.
4. Besteed meer aandacht aan (bij)scholing in onderzoeksvaardigheden in het onderwijs, zowel bij studenten als docenten.
5. Maak gebruik van vakinhoudelijke ondersteuning van landelijke partners en de overheid. Breng het werkveld dichterbij de opleiding via gastdocenten.
6. Leg in het beroepsonderwijs uit wat wordt verstaan onder de diverse vormen van geweld.

Kijk voor de volledige toespraak van Sietske Dijkstra op www.huiselijkgeweld.nl.

Waarom structureel aandacht in het onderwijs nodig is

1. Geweld komt in Nederland erg vaak voor en dat is onacceptabel. Maar liefst 45 procent van alle Nederlanders heeft er ooit mee te maken gehad. Kinderen zijn vaak toeschouwer. Het gaat om verschillende vormen: huiselijk geweld, seksueel geweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, vrouwenbesnijdenis en geweld tegen homo's.
2. Professionals weten te vaak niet wat ze moeten doen. De handelingsverlegenheid is groot.
3. Er is in de beroepsopleidingen wel aandacht voor het signaleren en onderkennen van de verschillende vormen van geweld, maar die aandacht is niet structureel.
4. Werkgevers en beroepsverenigingen willen dat beroepsopleidingen met een structureel onderwijsaanbod komen om professionals goed voor te bereiden op de praktijk. Ze hebben samen met MOVISIE en het Nji competenties beschreven: wat moeten professionals kunnen en kennen?
5. Aandacht voor geweld is één van de speerpunten van dit kabinet.

Carlien Scheele, directie Emancipatie/ministerie van OCW en opdrachtgever van de conferentie

Competenties

MOVISIE en het Nji hebben kerncompetenties opgesteld ('Geweld leren signaleren en (be)handelen'). Het zijn omschrijvingen van de kennis en vaardigheden die binnen de opleidingen moeten worden gespecificeerd per discipline en werkveld. Uitgangspunt: de beroepskracht is zich bewust dat geweld in huiselijke kring voorkomt en erkent dat hij, binnen zijn taken en mogelijkheden, een verantwoordelijkheid heeft in de aanpak daarvan. De competenties gaan over signaleren, handelen, samenwerken en evalueren. Met geweld worden de volgende vormen van geweld bedoeld: seksueel geweld, huiselijk geweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, vrouwenbesnijdenis en antihomogeweld. Kijk verder op www.movisie.nl en www.nji.nl.

Minister Plasterk

"Structureel onderwijs aan aankomende professionals over huiselijk en seksueel geweld, kindermishandeling en aan cultuur gerelateerde vormen van geweld, is noodzakelijk om signalen van deze vormen van geweld tijdig te leren onderkennen."

'Meer kansen voor vrouwen', Emancipatiebeleid 2008-2011

Uit de good practices

Huiselijk geweld binnen het HBO

Hogeschool INHOLLAND heeft een masterclass huiselijk geweld opgezet voor sleutelfiguren uit de praktijk en voor HBO-docenten. De opgeleide docenten lichten het curriculum door op aandacht voor huiselijk geweld door de jaren heen. Op deze manier komen lacunes in beeld. Opvallend is de vrijheid van hogescholen waardoor het onderwerp per hogeschool verschillend wordt ingevuld. Dit wordt als een bezwaar gezien door een aantal deelnemers. "Kan aandacht voor huiselijk geweld vanuit het ministerie verplicht worden gesteld?" vraagt een deelnemer. De ROC-docenten die bij deze workshop aanwezig zijn, geven

aan geïnspireerd te raken door het idee van de masterclass. Zij zouden op een dergelijk manier graag voorbereid worden op het lesgeven over dit thema op de ROC's.

Leren van de politie

De politie loopt voorop, staat altijd in de schijnwerpers en wil haar kennis graag delen. Dat blijkt uit de sessie over het politieonderwijs. Als het om de aanpak van huiselijk en eengerelateerd geweld gaat, pleit de politie voor een netwerkbenadering. Op die manier kan met elkaar een gezinsaanpak worden ontwikkeld. Daar is wel een regisseur voor nodig. Andere tip uit deze sessie: heb in de opleidingen aandacht voor de eigen ervaringen met huiselijk geweld van studenten!

E-learning over kindermishandeling

E-learning is relatief goedkoop, kan aan een grote groep studenten worden aangeboden, op een zelfgekozen tijdstip worden gevolgd en het leerrendement verhogen. Er zitten echter ook nadelen aan concluderen de deelnemers aan de sessie over digitaal leren. E-learning is vooral geschikt voor de basis: kennis en bewustwording. Als het gaat om het toepassen van vaardigheden in de praktijk en uitwisseling, is persoonlijk contact onontbeerlijk. Verder vergt deze leermethode discipline van studenten. Conclusie van de deelnemers: e-learning verdient een structurele plek in de opleiding.

Kindermishandeling competentier aanpakken

Kindermishandeling is niet alleen fysiek geweld, maar ook emotioneel geweld, verwaarlozing, seksueel misbruik en getuige zijn van huiselijk geweld. Met die nuancering wordt de sessie over kindermishandeling geopend. De deelnemers vinden de competenties kindermishandeling – en de praktische uitwerking in de trainingen – bruikbaar voor zowel de basisopleidingen als de bij- en nascholing. Tip: kijk hoe je dit kunt inpassen in algemene studieonderdelen zoals gespreksvoering.

Vrouwenbesnijdenis

Artsen en verloskundigen worstelen met meisjesbesnijdenis, blijkt uit deze sessie. "Je wilt vrouwen behoeden voor de pijn, maar aan de andere kant doe je ze geweld aan doordat ze moeten afwijken van de culturele norm", aldus een deelnemer. Vrouwen en meisjes hebben elkaar nodig om van de norm af te durven wijken, is één van de conclusies. Sleutelfiguren uit de gemeenschap zijn daarbij erg belangrijk. Ander advies: zorg dat professionals elkaar in de keten goed informeren. In het onderwijs moet dus niet alleen aandacht zijn voor wettelijke en technische aspecten maar ook voor morele dilemma's en vooral voor communicatie.

Grote bereidheid tot verandering

“De huidige professionals durven geen verantwoordelijkheid te nemen voor het aanklaarten en melden van geweld. Ook al vermoeden ze geweld, ze durven er niet over te beginnen.” Dat hoort Heleen Jumelet van het Landelijk Cliënten Forum Jeugdzorg (LCF) van ouders en kinderen die geweld hebben meegemaakt. “De frustratie van mishandelde kinderen is dat het niet is gezien. Kennis bij professionals is daarom heel belangrijk. Maar ook de persoonlijke moed om te melden.”

Structurele aandacht voor geweld in opleidingen is belangrijk. Maar waarom is die aandacht er niet? “Het kost tijd”, bekent Karin Kleine van INHOLLAND tijdens het debat. “Kindermishandeling en seksueel misbruik zitten wel in de opleidingen, maar die andere vormen van geweld nog niet. We krijgen veel vragen uit het werkveld, dit is er één van.” Jos Becker Hoff van KNOV, de beroepsvereniging verloskunde, denkt dat de medische opleidingen nog teveel zijn gericht op *cure*. “En geweld heeft niet direct met *cure* te maken.” “Geweld roept angst op,” stelt Cees Wierda van de MO Groep. Ben Hoogendam van ABVO/KABO merkt dat het moeilijk is om met scholen afspraken te maken. “Het liefst zouden we hier met de HBO-raad over praten, maar dat is niet makkelijk. Scholen zijn autonoom, wat mij betreft iets té autonoom.” Simone Kortbeek van MOVISIE heeft zich ook verbaasd over de moeite die het kost om tot verandering te komen. Ze meent dat de overheid een belangrijke rol speelt in het versnellen van dit proces. “Het tij is gekeerd.”

Wat gaat u doen?

De debatleden zijn het met elkaar eens dat geweld structureel verankerd moet worden binnen de opleidingen. Ze willen daar ook de verantwoordelijkheid voor nemen. Wat gaan ze doen? Hoogendam van ABVO/KABO: “We gaan helpen de competenties onder te brengen in de kwalificatiedossiers van het MBO.” Wierda van de MO-groep: “Vanuit de werkgevers zijn we druk bezig met de beroepsprofielen.” Kleine van INHOLLAND: “In landelijke overleggen zal ik de aandacht voor huiselijk geweld zeker stimuleren.” Becker Hoff van KNOV: “De koppeling tussen verloskunde en kraamzorg moet sterker. Maar ik zeg er wel bij: prudentie is het motto.” Simone Kortbeek legt uit wat MOVISIE voor alle partijen kan betekenen: “Wij kunnen faciliteren en ondersteunen, materiaal verzamelen, uitwisseling stimuleren.” Het laatste woord is aan Jumelet van LCFJ: “Jullie kunnen altijd bij ons terecht om de ervaringen van cliënten te horen.”

Ina van Beek en Wendela Wentzel van MOVISIE en Inge Anthonijsz van Nji, organisatoren van de conferentie.

Meer informatie:

i.vanbeek@movisie.nl

w.wentzel@movisie.nl

i.anthonijsz@nji.nl

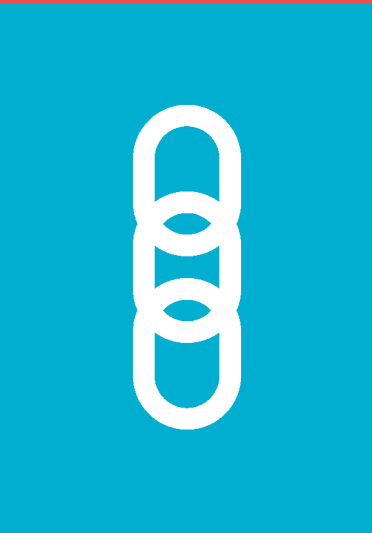
Een voorbeeld van een vraag uit de geanimeerde kennisquiz. Voor meer vragen en antwoorden: www.huiselijkgeweld.nl.

Weet u het?

Jan Smit treedt op in De Kuip (51.000 stoelen) voor alle kinderen die dit jaar zijn mishandeld of daar getuige van zijn geweest. Hoe vaak treedt hij op?

Drie keer in De Kuip en één keer in Ahoy (160.700 stoelen). Bron: Lamers-Winkelman, 2007.

Lof voor competenties

Om het belang van structurele inbedding te onderstrepen werden de competenties symbolisch overhandigd. Iris Leene, directeur Nederlandse Vereniging Maatschappelijk werkenden, biedt de competenties aan Karin Kleine (directeur INHOLLAND) aan. Jos Becker Hoff, directeur KNOV, biedt de competenties aan Lucienne van Laar aan, plv. directeur verloskunde Academie Amsterdam/Groningen). Wendela Wentzel van MOVISIE biedt de competenties aan aan Gerda Vissers van de MBO-raad. Er is veel lof. "Ze zijn goed bruikbaar in de praktijk. Hier gaan we ons voordeel mee doen."

Ga die uitdaging aan

"Vandaag is een belangrijke stap gezet om binnen opleidingen structureel aandacht aan geweld te besteden. De beroepsverenigingen van maatschappelijk werkers en van verloskundigen hebben de competenties overgedragen aan de opleiding en de MBO-raad. Ik wil andere beroepsverenigingen en opleidingen uitdagen hetzelfde te doen. Het kabinet zal komende tijd ook niet stilzitten. In het najaar komt het kabinet met een uitgewerkt voorstel over de meldcode."

Renk Roborgh, directeur-generaal ministerie OCW

Adviezen voor het onderwijs

In de middagsessies hebben de deelnemers per opleidingssector op een rij gezet wat er moet gebeuren om geweldsproblematiek structureel in te bedden in de opleidingen:

Wetenschappelijk onderwijs

- De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is een kwestie van lange adem
- De driehoek kennis-houding-vaardigheden geldt ook voor managers: geef hier aandacht aan in managementopleidingen en Inspireer managers op zielsniveau.
- Houd op met structuurveranderingen, investeer in de diepte/kwaliteit/inhoud.

Hoger beroepsonderwijs

- Deskundigheidsbevordering van docenten.
- Zoek goede samenwerking en dialoog tussen opleiding en werkveld.
- Wissel *good practices* en materialen onderling uit: er valt veel bij elkaar te halen.
- Denk vanuit de cliënt.
- Zorg voor externe eisen: accreditatie, landelijk opleidingsprofiel, beroepsprofiel.
- Er moet een databank komen met goede materialen.

Middelbaar beroepsonderwijs

- Er is veel materiaal beschikbaar, bundel dit in een databank.
- Opname van competenties in het kwalificatiedossier is in gang gezet, ga ermee door.
- Houd rekening met de dubbelrol van de docent: rust de docent goed toe om onderwijs over geweld te geven en alert te zijn op eigen ervaringen van studenten met geweld.

Agenda

Op 17 november 2008 organiseren MOVISIE en Nji het congres 'Huiselijk geweld en kindermishandeling: naar een gezamenlijke en systeemgerichte aanpak'. U bent van harte welkom. Aanmelden via www.huiselijkgeweld.nl.

Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

Colofon

Dit is een eenmalige uitgave naar aanleiding van de conferentie Leren signaleren, georganiseerd door MOVISIE en het Nederlands Jeugdinstituut Nji, in opdracht van het ministerie van OCW/Directie Emancipatie en in samenwerking met VWS, Justitie en het programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

Tekst: Annemies Gort

Ontwerp: Avant la lettre, Utrecht

© MOVISIE, oktober 2008